

Vyhodnotenie plnenia úloh Akčného plánu Konceptie rozvoja občianskej spoločnosti na roky 2019 – 2020

Vláda Slovenskej republiky prijala dňa 22. februára 2012 uznesením č. 68 **Konceptiu rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku do roku 2020** (ďalej len „Konceptia“)¹. Napĺňanie úloh a očakávaní z Konceptie prebiehalo prostredníctvom akčných plánov v gescii Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ďalej len „ÚSV ROS“). Posledným z nich bol **Akčný plán Konceptie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2019 – 2020**, ktorý vláda SR prijala uznesením č. 360 dňa 21. augusta 2019².

Hlavným cieľom úloh tohto akčného plánu bolo pokryť a naplniť úlohy, ktoré zatiaľ neboli zahrnuté v predchádzajúcich akčných plánoch. Úlohy boli rozdelené do piatich oblastí:

1. **Financovanie mimovládnych neziskových organizácií – efektívnosť, transparentnosť a účelnosť poskytovania verejných zdrojov formou dotácií**

Úloha č. 1: Zmapovať existujúce postupy a metodiky dotácií poskytovaných zo štátneho rozpočtu z pohľadu efektívnosti, transparentnosti a účelnosti a navrhnúť ich vyhodnotenie.

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Termín: 30. jún 2020

V téme financovania mimovládnych neziskových organizácií (ďalej len „MNO“) sa ÚSV ROS tentoraz zameril na **efektívnosť, transparentnosť a účelnosť dotácií poskytovaných zo štátneho rozpočtu**. V spolupráci s expertkami Máriou Murray Svidroňovou a Alexandrou Mertinkovou z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici vypracoval dokument **Existujúce postupy a metodiky dotácií poskytovaných zo štátneho rozpočtu z pohľadu efektívnosti, transparentnosti a účelnosti**. Jeho cieľom bolo preskúmať dotačné schémy na všetkých ministerstvách a vybraných ústredných orgánoch štátnej správy (ďalej len „ÚOŠS“) – spolu 21 inštitúcií a vyhodnotiť ich z hľadiska účelnosti, efektívnosti a transparentnosti, tzn. zmapovať existujúce postupy a metodiky pre poskytovateľov verejných zdrojov formou dotácií zo štátneho rozpočtu, ktoré určujú, ako sa majú stanoviť ciele/merateľné ukazovatele preukazujúce zmysel poskytovaných verejných zdrojov a možnosti ich vyhodnotenia. Predmetom hodnotenia boli len tie dotačné schémy, v ktorých sú definovaní ako opravení žiadatelia MNO.

Po vypracovaní analýzy ÚSV ROS na individuálnych stretnutiach so štátnymi tajomníkmi/tajomníčkami, zástupcami/zástupkyňami rezortov, ako aj s riaditeľmi fondov diskutoval o možnostiach zlepšenia poskytovania dotácií v ich pôsobnosti. Každá hodnotená inštitúcia dostala okrem výsledkov hodnotenia aj odporúčania, ktoré vychádzali najmä z príkladov dobrej praxe z iných hodnotených subjektov.

Ďalším prínosom analýzy je, že poskytuje prehľad možností financovania cez dotácie z rôznych ÚOŠS, dáva priestor na orientáciu pri poskytovaných dotáciách, možnosť porovnania a výberu, kde sa môže MNO o dotáciu uchádzať, ako aj možnosť spoznať nové príležitosti čerpania dotácií zo štátneho rozpočtu.

¹ Materiál je dostupný na stránke Úradu vlády SR <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/8289/1>.

² Materiál je dostupný na stránke Úradu vlády SR <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23993/1>.

Analýza bola predstavená členom Rady vlády SR pre MNO na 23. zasadnutí dňa 22. septembra 2020 a je zverejnená na stránke ÚSV ROS³.

Pozn.: ÚSV ROS v rámci akčného plánu Iniciatívy pre otvorené vládnutie vypracoval tiež Analýzu zverejňovania informácií v module dotačných schém⁴. Tá mapuje stav informovanosti o poskytovaných dotáciách jednotlivých ÚOŠS prostredníctvom webovej aplikácie Modul dotačných schém⁵ a zároveň porovnáva prístupné informácie z tejto aplikácie s informáciami z oficiálnych webstránok vybraných ÚOŠS.

2. Princíp partnerstva na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

Oblasť mapovanie princípov partnerstva obsahovala 3 úlohy:

Úloha č. 2: Vypracovať analýzu služieb, v ktorých neziskový sektor dopĺňa, nahrádza alebo spolupracuje pri službách a úlohách, ktoré majú jednotlivé orgány verejnej správy v kompetencii.

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti v spolupráci s ministerkou vnútra, ministrom financií, ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny, ministerkou školstva, vedy, výskumu a športu, ministerkou zdravotníctva a podpredsedom vlády SR a ministrom životného prostredia

Termín: 31. december 2020 presunutý na 31. marec 2021

Neziskový sektor plní v spoločnosti niekoľko úloh, pričom jednou z nich je aj poskytovanie takých služieb, ktorými dopĺňa alebo nahrádza služby, ktoré majú byť poskytované verejnou správou (štátnou správou či samosprávou). MNO poskytujú služby tohto typu najmä v sociálnej oblasti, zdravotníctve, v životnom prostredí a vo vzdelávaní, pričom často narážajú na legislatívne a ekonomické prekážky, resp. nerovnaké podmienky v porovnaní s inštitúciami verejnej správy.

Z tohto dôvodu ÚSV ROS vypracoval **Analýzu služieb, v ktorých neziskový sektor dopĺňa, nahrádza alebo spolupracuje pri službách a úlohách, ktoré majú jednotlivé orgány verejnej správy v kompetencii**⁶.

Vstupné dáta poskytli na jednej strane rezorty a na strane druhej MNO. ÚSV ROS oslovil tie rezorty, ktorých agenda pokrýva najväčšiu časť všeobecne prospešných oblastí pôsobenia MNO. Išlo o Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Ministerstvo vnútra SR.

Zástupcovia MNO za jednotlivé všeobecne prospešné oblasti podľa zákona o registri MNO vo svojich podkladoch zachytili:

- s akými orgánmi verejnej správy spolupracujú, dopĺňajú ich alebo nahrádzajú pri poskytovaní služieb,
- aké sú ich dôvody vedúce k funkcii MNO v úlohách orgánov verejnej správy,
- aký je spôsob plnenia týchto úloh zo strany MNO,
- ako je zabezpečené a finančne kryté pôsobenie MNO,
- aké sú návrhy na zvýšenie efektivity spolupráce MNO s orgánmi verejnej správy.

³ Analýza je dostupná na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_financovanieMNO_spravy&sprava=existujuce-postupy-a-metodiky-poskytovania-dotacii-ze-statneho-rozpoctu-z-pohladu-efektivnosti-transparentnosti-a-ucelnosti.

⁴ Analýza je dostupná na stránke ÚSV ROS

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/otvorene_vladnutie/2020/b6_analyza_mds/Analiza%20zverejnovania%20informacii%20v%20module%20dotačných%20schém_final_09.06.2020.pdf.

⁵ Modul dotačných schém je dostupný na stránke slovensko.sk <https://data.gov.sk/dotacie/app/intro>.

⁶ Analýza je dostupná na stránke ÚSV ROS

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/koncepcia_rozvoja_os/Analiza%20služieb%20MNO.pdf.

Analýza ukázala, že MNO často spolupracujú na úlohách, ktoré majú v kompetencii orgány verejnej správy a vo viacerých prípadoch činnosť týchto orgánov aj dopĺňajú či nahrádzajú.

Úloha č. 3: Na základe aplikačnej praxe z programového obdobia 2014 – 2020 vytvoriť aktualizovaný implementačný systém horizontálneho princípu partnerstva a viacúrovňového riadenia európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2021 – 2027.

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti v spolupráci s podpredsedom vlády SR pre investície a informatizáciu

Termín: 31. október 2020

ÚSV ROS v rámci svojho projektu **Efektívne zapojenie občianskej spoločnosti do prípravy, implementácie a monitorovania európskych štrukturálnych a investičných fondov zavádzaním participatívnych postupov**⁷ pripravil návrh implementačného systému horizontálneho princípu partnerstva a viacúrovňového riadenia európskych štrukturálnych a investičných fondov (ďalej len „EŠIF“) pre nové programové obdobie pod názvom **Odporúčania pre nastavenie systému implementácie princípu partnerstva v programovom období EŠIF 2021 – 2027**⁸.

Návrh sa zamerával na vymedzenie a ukotvenie princípu partnerstva vo vzťahu k existujúcej legislatíve a strategickým dokumentom, zdefinoval účel partnerstva v implementácii EŠIF a odporúčania oblastí aplikačnej praxe princípu partnerstva pre obdobie 2021 – 2027. Zároveň opísal hlavné ciele, okruhy aktivít, predpoklady pre ich realizáciu, organizačnú štruktúru systému implementácie princípu partnerstva a úlohy zodpovedných inštitúcií.

Pri príprave návrhu spolupracovali experti z radov MNO, ktorí boli zapojení do predmetného projektu, ako aj predseda Komory MNO Rady vlády SR pre MNO a členovia pracovnej skupiny pre EŠIF, zriadenej Komorou MNO.

Návrh bol doručený Ministerstvu pre investície, regionálny rozvoj a informatizáciu SR (ďalej len „MIRRI SR“), sekcii Centrálny koordinačný orgán, Odbor metodiky a koordinácie subjektov ako podkladový materiál pre napĺňanie nariadenia Európskej únie č. 240/2014 Kódex partnerstva⁹.

Úloha č. 4: Zaviesť navrhnutý systém princípu partnerstva a viacúrovňového riadenia európskych štrukturálnych a investičných fondov do príslušnej legislatívy a programových a riadiacich dokumentov pre programové obdobie 2021 - 2027.

Zodpovedný: podpredseda vlády SR pre investície a informatizáciu

Termín: 31. december 2020

Na základe odporúčaní ÚSV ROS pre nastavenie systému implementácie princípu partnerstva v programovom období EŠIF 2021 – 2027 pripravilo MIRRI SR materiál **Systém princípu partnerstva a viacúrovňového riadenia EŠIF v programovom období 2021 – 2027**.

Cieľom tohto systému je zabezpečiť kvalitné nastavenie procesov na všetkých úrovniach tak, aby účasť partnerov na riadení fondov EÚ bola efektívna, transparentná a postavená na jasných pravidlách. Tento systém bol zapracovaný do dokumentu **Cestovná mapa budovania administratívnych kapacít pre EŠIF 2020+**, ktorý je prílohou Partnerskej dohody na programové obdobie na roky 2021 - 2027.

ÚSV ROS ďalej pripravil podkladové materiály pre technické rokovania MIRRI SR s Európskou komisiou, ktoré sa uskutočnili v závere roka 2020. Po získaní stanoviska Európskej komisie vo forme

⁷ Podrobné informácie o projekte nájdete na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_ptp_partnerstvo.

⁸ Odporúčania sú dostupné na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_vsetky_spravy&sprava=partnerstvo-a-otvorene-riadenie-fondov-eu-zaciname-rokovania-s-ministerstvom-investicii.

⁹ Kódex partnerstva je dostupný na stránke Európskej komisie <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0240>.

všeobecných nariadení na programové obdobie 2021 – 2027 bude tento systém zapracovaný do riadiacej dokumentácie na národnej úrovni pre nové programové obdobie.

3. Podpora aktívnych občanov a MNO a otvorené vládnutie a rozvoj dobrovoľníctva

Tretia oblasť obsahovala 6 úloh:

Úloha č. 5: Navrhnuť systém vytvárania kapacít občianskej spoločnosti zameraný na uplatňovanie participatívnych mechanizmov smerujúcich k efektívnej účasti verejnosti na tvorbe verejných politík; súčasťou tohto systému bude aj vzdelávací program zameraný na uplatňovanie participatívnych mechanizmov smerujúcich k efektívnej účasti verejnosti na tvorbe verejných politík.

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Termín: 31. december 2020

ÚSV ROS realizoval v rokoch 2017 – 2020 národný projekt **Podpora partnerstva a dialógu pre oblasť participatívnej tvorby verejných politík**, ktorý bol financovaný z operačného programu Efektívna verejná správa¹⁰. Jeho cieľom bolo podporovať partnerstvo a dialóg medzi verejnou správou, občanmi a MNO na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. Zároveň sa usiloval zabezpečiť podmienky a cielene budovať predpoklady, navrhovať kroky a zavádzať riešenia, zamerané na podporu participácie a participatívnej tvorby verejných politík.

Keďže občianska spoločnosť predstavuje širokú základňu cieľových skupín (MNO, akademický sektor, profesné zväzy, odbory, verejná správa), je dôležité a nevyhnutné realizovať samostatné aktivity pre jednotlivé segmenty, cieľové skupiny za účelom pokrytia participatívneho procesu, smerujúceho ku kvalitnej tvorbe verejných politík.

Na základe výstupov z implementácie národného projektu sa ukázalo, že osvojenie si nových kľúčových vedomostí, schopností a pro-participatívnych postojov je základnou výzvou nielen pre zamestnancov verejnej správy, ale aj pre ďalších socioekonomických partnerov vrátane zástupcov MNO a ďalších zástupcov občianskej spoločnosti. Súčasne výskumné aktivity potvrdili význam vzdelávania mladých ľudí v oblasti ich zapájania do spolurozhodovania nielen na úrovni stredných škôl (občianska gramotnosť), ale aj v prostredí vysokých škôl (špeciálne absolventi odborov zameraných na prípravu odborných pracovníkov pre všetky zložky verejnej správy, ktorí sú pripravení uplatňovať teóriu verejnej politiky a verejnej správy v každodennej praxi konkrétnych verejných inštitúcií).

ÚSV ROS v nadväznosti na vyššie uvedené vypracoval **systém vytvárania kapacít občianskej spoločnosti**, zameraný na uplatňovanie participatívnych mechanizmov smerujúcich k efektívnej účasti verejnosti na tvorbe verejných politík, rámcovo postavený na týchto pilieroch:

Podpora Komunity praxe:

- rozvíjať tému participácie v previazaní na aktuálne témy vo formáte NP PARTY – AFTER PARTY (6 skupín: Participácia a budovanie komunit, Participácia a zdravotne postihnutí, Participatívne rozpočty, Participácia a environmentálne výzvy, Participácia a verejné priestory, Participácia mladí ľudia). Súčasne sa ponúka možnosť rozšírenia o ďalšie témy: Participácia a duševné zdravie, Participácia a krízový stav. Previazať na existujúce legislatívne iniciatívy, prípravu zákonov a stratégií – zabezpečiť ich hlas v procese tvorby zákonov, stratégií atď.

Podpora zapojenia MNO do pilotných schém participatívnej tvorby verejných politík:

- rozvíjať participáciu v previazaní na veľké politiky štátu a zákony, prípadne v previazaní na verejné politiky zaradené do pilotnej schémy II. etapy projektu.

Spustenie vzdelávacieho programu pre zástupcov občianskej spoločnosti:

¹⁰ Informácie o projekte sú dostupné na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_np_participacia.

- využiť existujúci vzdelávací program Participatívna tvorba verejných politík a výstupy projektu – vytvoriť vlastný dizajn programu (kedy participovať, ciele participácie, zladenie očakávaní aktérov, občianske iniciatívy v akcii, participatívny proces, participatívne metódy, príklady z praxe, exkurzie),
- spracovať výzvu smerom k miestnej územnej samospráve – v spolupráci s nimi dizajnováť a realizovať proces – priestor pre MNO, aby boli súčasťou procesu vzdelávania/sieťovania/learning by doing,
- pripraviť samostatný program pre strešné organizácie MNO, ktoré vystupujú v pozícii zainteresovaných aktérov,
- pripraviť samostatný program pre „odborárov“ a jeho združenia/asociácie.

Akademické prostredie – vysoké školy:

Analýza toho, ako a koho vzdelávať v oblasti participatívnej tvorby verejných politík, ako a kde budovať kapacity, ukázala, že jedným z kľúčových prostredí pre šírenie výsledkov a výstupov participácie z projektu je akademický sektor a priestor vysokých škôl:

- samostatná aktivita orientovaná na akademické prostredie a vybrané vysoké školy,
- diskusia so zástupcami vybraných vysokých škôl,
- prezentácia a ponuka na využívanie výstupov a presadzovanie témy rozvoja OS, otvoreného vládnutia a participácie vo výuke na vysokých školách.

Mnohé zo spomínaných navrhnutých aktivít sú už vo fáze realizácie¹¹.

Úloha č. 6: Vytvoriť metodiky a odporúčania zamerané na vzdelávanie rôznych cieľových skupín v oblasti participatívnej tvorby verejných politík.

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Termín: 31. december 2020

ÚSV ROS vytvoril v rámci národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík¹² viacero metodických materiálov, ktoré sú určené pre širokú laickú aj odbornú verejnosť: od tvorcov politík v štátnej správe, v miestnej a regionálnej územnej samospráve, predstaviteľov MNO, cez akademický sektor – výskumníkov, expertov, pedagógov, študentov sociálnych vied a verejnej správy, po občiansku verejnosť a každého z vás.

- **Metodika zapájania zraniteľných skupín na lokálnej úrovni**¹³ predstavuje mechanizmus zapájania menšinových a znevýhodnených skupín do tvorby verejných politík. Verejná politika sa netvorí len na národnej úrovni – práve na úrovni miest a obcí prijímajú samosprávy množstvo opatrení a politík, ktoré majú priamy dopad na obyvateľov. Ak chcú byť samosprávy efektívne a chcú opatrenia realizovať pre všetkých obyvateľov, mali by sa témou participácie, teda vťahovania verejnosti do tvorby verejnej politiky aktívne zaoberať.
- Metodika **Analytický rámec pre plánovanie a hodnotenie projektov verejnej participácie**¹⁴ predstavuje moderný, veľmi otvorený a kreatívny prístup ako robiť participatívne procesy, pretože odmieta participatívny proces uväzniť v konkrétnom vzorci, ale naopak podporuje tvorivosť a riešenia, ktoré sú šité na mieru. Manuál je myslený ako mapa otázok a alternatív, o ktorých treba premýšľať a ktoré treba zväžiť pri plánovaní a realizácii verejnej participácie.
- **Ako merať kvalitu participatívnych procesov**¹⁵ je publikácia, ktorá reaguje na absenciu univerzálnej metódy hodnotenia participatívnych procesov. Dôvodom je, že koncept participácie nemá jednotnú definíciu a neexistujú všeobecne prijímané kritériá hodnotenia. Hodnotenie

¹¹ Bližšie informácie o nich sú priebežne uverejňované na stránke ÚSV ROS <https://www.minv.sk/?ros>.

¹² Informácie o projekte sú dostupné na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_np_participacia.

¹³ Publikácia je dostupná na stránke ÚSV ROS http://www.minv.sk/?ros_participacia_publicacie_metodika_zapajania.

¹⁴ Publikácia je dostupná na stránke ÚSV ROS http://www.minv.sk/?ros_participacia_publicacie_analytický_ramec.

¹⁵ Publikácia je dostupná na stránke ÚSV ROS http://www.minv.sk/?ros_participacia_publicacie_meranie_kvality_participativnych_procesov.

participatívnych procesov je však dôležité, a to nielen pre všetky zainteresované strany (organizátorov a účastníkov), ale aj pre verejnosť ako takú. Hodnotenie je žiaduce z finančných dôvodov (ako záruka toho, že sa verejné zdroje používajú zmysluplne), z praktických dôvodov (ako prostriedok identifikácie chýb a poučenia sa z nich), z etických dôvodov (napríklad za účelom posúdenia miery reprezentatívnosti, inklúzie, vyváženosti a spravodlivosti), či z výskumných dôvodov (prehĺbiť poznanie o tom, čo sa vlastne deje v participatívnych procesoch).

- **Rakúske štandardy účasti verejnosti – odporúčania pre dobrú prax**¹⁶ sú príkladom dobrej praxe zo zahraničia. Každý participatívny proces je originálny, naprogramovaný na potreby témy a cieľových skupín, preto pri zapájaní verejnosti nie je možné držať sa jediného postupu. Publikácia prináša skúsenosť, ktorá uľahčí cestu pri zapájaní verejnosti do tvorby verejných politík v meste, obci, kraji alebo rezorte.
- **Participatívne procesy v praxi – čítanka participatívnej tvorby verejných politík**¹⁷ predstavuje originálny pohľad na dvanásť projektov, ktoré umožnili skúmať postupy a metódy zapojenia verejnosti v praxi verejnej správy a to na každej úrovni. Autori prípadových štúdií nielen uvádzajú do témy, predstavujú hlavných a vedľajších aktérov, ale aj zoznamujú s použitými metódami participatívneho procesu.
- **PARTICIPOVAŤ? PARTICIPOVAŤ! – učebnica participatívnej tvorby verejných politík**¹⁸ je jedným z praktických výstupov národného projektu. Ako však vo verejnej správe očakávať pozitívny prístup k participácii, keď chýbajú odborne pripravení ľudia, relevantné informácie, vzdelávacie programy a podpora participatívnych procesov? Ambíciou učebnice je poskytnúť základné praktické informácie pre naštartovanie vedomej a riadenej participácie verejnosti na tvorbe verejných politík a tiež zabojsovať o pevné miesto v knižnici a praxi každého moderného úradníka.

Úloha č. 7: Preskúmať možnosti zavedenia nových tém zameraných na participáciu občanov na správe vecí verejných a aktívneho občianstva vo formálnom vzdelávaní na základných a stredných školách.

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti v spolupráci s ministerkou školstva, vedy, výskumu a športu

Termín: 31. december 2020

Možnosti zavedenia nových tém zameraných na participáciu vo formálnom vzdelávaní na základných a stredných školách boli preskúmané a identifikované v rámci **výskumu socio-ekonomického prínosu MNO a stavu a trendov občianskej spoločnosti**, ktorý realizoval ÚSV ROS prostredníctvom národného projektu **Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti**¹⁹. V rámci implementácie tohto projektu boli okrem zberu dát realizované aj fokusové skupiny a prieskum verejnej mienky, ktoré sa zamerali na zisťovanie postojov mladých ľudí, na participáciu občanov na správe vecí verejných a aktívneho občianstva²⁰.

V nadväznosti na plnenie danej úlohy a na základe výsledkov výskumu sa ukazuje, že v nasledujúcich rokoch je potrebné zamerať sa na vzdelávanie mladých ľudí na participáciu občanov na správe vecí verejných a aktívneho občianstva na základných a stredných školách najmä v týchto témach:

¹⁶ Publikácia je dostupná na stránke ÚSV ROS

http://www.minv.sk/?ros_participacia_publicacie_rakuske_standardy_ucasti_verejnosti.

¹⁷ Publikácia je dostupná na stránke ÚSV ROS

http://www.minv.sk/?ros_participacia_publicacie_participativne_procesy_v_praxi a rozšírené 2. vydanie na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_participacia_publicacie_participativne_procesy_v_praxi2.

¹⁸ Publikácia je dostupná na stránke ÚSV ROS http://www.minv.sk/?ros_participacia_publicacie_participovat_ucebnica.

¹⁹ Informácie o projekte sú dostupné na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_vyskum.

²⁰ Výstupy sú publikované v rámci rozsiahlej **Analýzy socioekonomického prínosu neziskového sektora**

a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti, ktorá je dostupná na stránke ÚSV ROS http://www.minv.sk/?ros_vsetky-spravy&sprava=vyskum-mimovladnych-neziskovych-organizacij-a-obcianskej-spolocnosti-prinasame-vam-finalnu-analyzu.

- základné demokratické hodnoty, občianske a ľudské práva uplatňované v právnom štáte, napr. právo na informácie, právo na slobodu prejavu, práva žien,
- nedôvera a fragmentácia spoločnosti, politika a sklamanie z nej, regionálne a sociálne rozdiely a nízka úroveň štátom garantovaných služieb, ale aj intolerancia a nedostatok empatie a extrémizmu,
- výchova a vzdelávanie vedúce ku kvalitným a informovaným občiansko-demokratickým postojom a hodnotám mladej generácie,
- neustála zmena, ale s nárastom používania internetu aj nová vlna vzostupu falošných správ a konšpiračných teórií,
- vedenie ku kritickému mysleniu, ochote diskutovať, tolerancii, otvorenosti a porozumeniu dôležitosti a sily občianskej spoločnosti a vzájomnej solidarity.

Jedným z možných identifikovaných a funkčných nástrojov na dosiahnutie vyššie uvedených cieľov je **participatívny rozpočet na školách**, ktorý zároveň otvára prístup žiakom k spolurozhodovaniu a aktívnemu občianstvu. ÚSV ROS má s týmto nástrojom praktické skúsenosti. V školskom roku 2018/2019 v spolupráci s Trenčianskym samosprávnym krajom spustil v rámci národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík pilotný ročník zavádzania školských participatívnych rozpočtov²¹. Do pilotného ročníka bolo cez otvorenú výzvu vybraných 16 stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja. V ďalšom školskom roku sa participatívny rozpočet na školách rozšíril do ďalších krajov a škôl.

Na základe nadobudnutých skúseností prebieha diskusia medzi MŠVVaŠ SR a ÚSV ROS o možnosti rozšírenia a podpory participatívnych rozpočtov na školách.

Úloha č. 8: Vytvoriť návrh modulu elektronickej aplikácie na podporu zavádzania participatívnych rozpočtov, ako aj elektronickej nástroje na podporu zapájania verejnosti do tvorby verejných politík (sprievodca procesom).

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Termín: 30. jún 2020

Medzi dôležité témy súčasnosti nepochybne patrí potreba posilňovania aktívneho prístupu mladých ľudí k správe vecí verejných. Jedným z vhodných nástrojov v tejto oblasti patrí zavádzanie nových foriem participácie, ako napr. študentský participatívny rozpočet, participatívne plánovanie okolia školy, participatívna tvorba školského poriadku a mnohé ďalšie. Zavádzanie nových tém je naviazané aj na zavádzanie nových elektronickej nástrojov, ponúkajúcich možnosť rýchlej a efektívnej komunikácie s vybranými cieľovými skupinami. ÚSV ROS preto navrhol špecifické požiadavky na vytvorenie takéhoto on-line systému a zároveň na porovnanie zmapoval dostupnosť už existujúcich takýchto nástrojov.

Pri realizácii pilotného participatívneho rozpočtu na školách Trenčianskeho samosprávneho kraja v školskom roku 2018/2019 sa ÚSV ROS rozhodoval medzi vývojom vlastnej elektronickej aplikácie (elektronický sprievodca procesom participatívneho rozpočtu v prostredí škôl) a kúpou licencií už existujúcej a overenej českej aplikácie, používanej školami v ČR. Rozhodol sa pre zakúpenie licencií českej aplikácie zriaďovateľmi zapojených škôl, čo sa ukázalo ako efektívnejší a hospodárnejší krok. Rozhodnutie bolo determinované počtom prihlásených 16 škôl do programu, ako aj prehodnotením účelnosti investície. Zakúpenie licencie otvorilo koordinátorom procesu z radov učiteľov a zástupcom žiackych školských rád prístup k metodickým materiálom, ktoré sprevádzali zapojené školy cez jednotlivé fázy procesu doslova „krok za krokom“.

Obsah "elektronického sprievodcu participatívnym rozpočtom" bol preložený do slovenského jazyka. Pri druhom ročníku participatívneho rozpočtu na školách, do ktorého sa zapojil Bratislavský,

²¹ Bližšie informácie sú dostupné na stránke ÚSV ROS http://www.minv.sk/?ros_participacia_otvorene_temy_participativne_rozpocety_na_skolach.

Trenčiansky a Trnavský samosprávny kraj, sa ukázalo, že náklady na zakúpenie licencií pre zapojené školy nie sú z ich pohľadu finančne náročné a vedia ich pokryť.

Vzhľadom na súčasné pozitívne nastavenie MŠVVaŠ SR k podpore školskej participácie zostáva táto úloha naďalej otvorená. Vývoj vlastnej aplikácie alebo využívanie licencií spomínanej českej aplikácie bude závisieť v prvom rade od počtu škôl, ktoré sa do projektu participatívneho rozpočtu v budúcnosti zapoja a samozrejme od efektivity vývoja novej aplikácie v porovnaní s cenami licencií.

Súčasnne existujúce riešenie otvorilo tiež diskusiu o možnosti využitia aplikácie/e-nástrojov na riadenie a koordináciu participatívneho procesu „do vnútra“ verejných inštitúcií, ktoré sa pre zavádzanie participatívnych rozpočtov v budúcnosti rozhodnú (mestá, obce, samosprávne kraje).

Úloha č. 9: Pripraviť návrh mechanizmu priamej štátnej podpory dobrovoľníckych programov za účelom podpory dobrovoľníctva v rôznych oblastiach.

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti v spolupráci s ministerkou vnútra, ministrom práce sociálnych vecí a rodiny, ministerkou školstva, vedy, výskumu a športu a podpredsedom vlády SR a ministrom životného prostredia

Termín: 31. december 2020 presunutý na 31. december 2021

Úloha č. 10: Analyzovať potrebu legislatívnych zmien a doplnení zákona č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako aj identifikovať potrebu zmien ďalších právnych predpisov. Na základe vypracovanej analýzy pripraviť návrh legislatívnych úprav Zákona č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako aj návrhy noviel súvisiacich právnych predpisov a predložiť ich na rokovanie vlády Slovenskej republiky.

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti v spolupráci s ministerkou vnútra, ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny a ministerkou školstva, vedy, výskumu a športu

Termín: 31. december 2020 presunutý na 31. december 2021

Tieto dve úlohy z oblasti **rozvoja dobrovoľníctva** riešil a naďalej rieši ÚSV ROS širokým participatívnym procesom. Došlo k zriadeniu pracovnej skupiny, ktorej členmi sú predstavitelia vybraných rezortov, zástupcovia platformy dobrovoľníckych centier a organizácií, zástupcovia MNO, ZMOS a Dobrovoľnej požiarnej ochrany. Súčasná pandémia COVID-19 však výrazne obmedzila možnosti efektívnej komunikácie takto širokej a rôznorodnej skupiny aktérov. ÚSV ROS preto požiadal o predĺženie termínu plnenia úlohy na 31. december 2021.

4. Mapovanie ďalších subjektov občianskej spoločnosti

Úloha č. 11: Vypracovať analýzu stavu účelových zariadení cirkví a náboženských spoločností a ďalších subjektov zriadených cirkvami a náboženskými spoločnosťami, ktoré vykonávajú obdobné činnosti ako mimovládne neziskové organizácie; gestor úlohy za účelom vykonania analýzy osloví každú registrovanú cirkev a náboženskú spoločnosť prostredníctvom jej najvyššieho zástupcu.

Zodpovední: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti v spolupráci s ministerkou kultúry, ministerkou školstva, vedy, výskumu a športu a ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny.

Termín: 30. jún 2020

Pri mapovaní ďalších subjektov občianskej spoločnosti sa ÚSV ROS zamerlal na zanalyzovanie stavu účelových zariadení cirkví a náboženských spoločností a ďalších subjektov zriadených cirkvami a náboženskými spoločnosťami, ktoré vykonávajú obdobné činnosti ako MNO.

ÚSV ROS oslovil Ministerstvo kultúry SR za účelom zorientovania sa v danej téme, získania prehľadu o existencii účelových zariadení cirkví a náboženských spoločností, ako aj pochopenia jednotlivých úkonov spojených so zakladaním a registrovaním účelových zariadení cirkví a náboženských spoločností.

Za účelom vykonania analýzy ÚSV ROS oslovil všetkých 18 registrovaných cirkví a náboženských spoločností a osobne sa stretol s ich najvyššími výkonnými zástupcami. Ďalej ÚSV ROS vypracoval dotazník pozostávajúci zo 17 otázok, zameraných na získanie údajov o celkovej kapacite jednotlivých cirkví alebo náboženských spoločností, resp. ďalších subjektov, ktoré vykonávajú obdobné činnosti ako MNO. Jednotlivé cirkvi a náboženské spoločnosti privítali záujem ÚSV ROS o ich všeobecne prospešné aktivity a s veľkou ochotou poskytli informácie a dáta, ktoré mali k dispozícii.

Na základe získaných odpovedí ÚSV ROS vypracoval **Analýzu stavu účelových zariadení cirkví a náboženských spoločností a ďalších subjektov zriadených cirkvami a náboženskými spoločnosťami, ktoré vykonávajú obdobné činnosti ako MNO**²². Analýza popisujúca stav a kapacitu registrovaných cirkví a náboženských spoločností pri vykonávaní všeobecne prospešných činností ukázala, že cirkvi a náboženské spoločnosti pôsobia vo všetkých všeobecne prospešných oblastiach. Viacerým z týchto oblastí sa venujú v podobnej alebo rovnakej miere (ako oblasti kultúrne a duchovné hodnoty, ktorá je pre ne typická). Cirkvi a náboženské spoločnosti sú významným aktérom v oblasti vzdelávania, dobrovoľníctva či sociálnych služieb a sociálnej pomoci, vo veľkej miere sú však aktívne aj v ďalších všeobecne prospešných oblastiach, a to v rámci celého Slovenska. Rovnako sa ukázalo, že cirkvi a náboženské spoločnosti sa venujú širokému spektru cieľových skupín. Keďže všeobecne prospešné oblasti, v ktorých pôsobia, rovnako ako aj cieľové skupiny, ktorým sa venujú, sú podobné či rovnaké oblastiam záujmu a cieľovým skupinám MNO, ÚSV ROS vidí veľký potenciál na možnú spoluprácu medzi cirkvami a náboženskými spoločnosťami a MNO. Keďže cirkvi a náboženské spoločnosti sa často ako jedni z mála venujú cieľovým skupinám, ktoré sa nachádzajú na okraji záujmu spoločnosti (seniori, zdravotne a sociálne znevýhodnení občania, ľudia bez domova, Rómovia, väzni a ich rodiny,...), ÚSV ROS vidí veľký priestor aj pre spoluprácu medzi cirkvami a náboženskými spoločnosťami a aktérmi verejnej správy.

Okrem toho z analýzy vyplýva viacero zaujímavých zistení, ktoré by mali mať subjekty verejnej správy na zreteli pri tvorbe verejných politík či nastavovaní legislatívneho a finančného rámca. Ďalej analýza môže slúžiť ako dôležitý zdroj informácií a dát pre akademickú sféru, MNO, či samotné cirkvi a náboženské spoločnosti.

Nakoľko cirkvi a náboženské spoločnosti sú neoddeliteľnou súčasťou občianskej spoločnosti, údaje získané dotazníkovým zisťovaním poslúžili tiež ako dôležitý doplnok k národnému projektu Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti, ktorý v súčasnosti implementuje ÚSV ROS v spolupráci s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici a Štatistickým úradom SR.

Analýza bola predstavená členom Rady vlády SR pre MNO na 24. zasadnutí dňa 1. decembra 2020.

5. Spätná väzba a pokračovanie

Záverečná kapitola akčného plánu je venovaná vyhodnoteniu plnenia úloh a príprave podmienok, vedúcich k zlepšovaniu prostredia občianskej spoločnosti a MNO na Slovensku.

Úloha č. 12: Vypracovať záverečné hodnotenie Akčného plánu Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2019 – 2020

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Termín: 31. marec 2021

Záverečné vyhodnotenie vypracoval ÚSV ROS k dátumu 31. marca 2021. V prípade úlohy č. 4 využil informácie od MIRRI SR ako zodpovednej inštitúcie za plnenie predmetnej úlohy.

Záverečné vyhodnotenie bude odprezentované na najbližšom zasadnutí Rady vlády SR pre MNO.

²² Analýza je dostupná na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_vsetky-spravy&sprava=zverejnujeme-analyzu-stavu-ucelovych-zariadeni-cirkvi-a-nabozenskych-spolocnosti-a-dalsich-subjektov-zriadenych-cirkvami-a-nabozenskyimi-spolocnostami-ktore-vykonavaju-obdobne-cinnosti-ako-mno.

Úloha č. 13: Vypracovať návrh Konceptie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2030 s príslušným akčným plánom na roky 2021 – 2024 a predložiť ich na rokovanie vlády Slovenskej republiky

Zodpovedný: splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Termín: 31. decembra 2020 presunutý na 30. júna 2021

Proces prípravy Konceptie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2030 (ďalej len „nová Konceptia“) plánoval ÚSV ROS už od roku 2018²³. ÚSV ROS v septembri 2019 vyzval širokú verejnosť na participáciu na tvorbe novej Konceptie²⁴ a následne v spolupráci s Komorou MNO pri Rade vlády SR pre MNO vytvoril pracovnú skupinu²⁵, ktorej prvé zasadnutie sa uskutočnilo 28. októbra 2019 a následne sa až do roku 2021 uskutočnilo 5 stretnutí pracovnej skupiny. Okrem toho bola dňa 14. januára 2021 zverejnená na portáli Slov LEX Predbežná informácia za účelom zapojenia širokej odbornej verejnosti do prípravy návrhu novej Konceptie.

Z dôvodov súčasnej pandemickej situácie došlo pri príprave novej KROS k časovému posunu, preto ÚSV ROS požiadal predsedu vlády SR o posunutie termínu o pol roka, t. j. do 30. 06. 2021, čo bolo následne predsedom vlády SR odsúhlasené.

Prvým, zásadným krokom pri príprave novej Konceptie bolo spustenie národného projektu **Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti**²⁶ (Výskum MNO a občianskej spoločnosti) v marci 2019 v gescii ÚSV ROS a za intenzívneho zapojenia desiatok aktérov neziskového a akademického sektora. Hlavným cieľom projektu bolo získať kvalitatívne a kvantitatívne dáta o občianskej spoločnosti a MNO.

- Bolo vytvorených **10 odborných sektorových rád** plus **špeciálna rada pre mládež**.
- Ďalej bol zrealizovaný **prieskum verejnej mienky so zameraním na dospelú populáciu** (spolu s Inštitútom pre verejné otázky na výskumnej vzorke 2 004 respondentov) a **prieskum verejnej mienky so zameraním na deti a mládež** (spolu s Radou mládeže Slovenska na výskumnej vzorke 1 000 respondentov).
- Po celom Slovensku aj v zahraničí bolo zrealizovaných **48 fókusových skupín** (43 dospelí + 5 mládež, spolu s Bratislava Policy Institute, zapojených 450 respondentov).
- Kvantitatívne dáta o MNO boli získané **zberom dát prostredníctvom dotazníka** a ich následným vyhodnotením (v gescii Univerzity Mateja Bela Banská Bystrica, oslovených 6 812 subjektov, výskumná vzorka 773 subjektov).

Najrozsiahlejším výstupom národného projektu sa stala **Analýza socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti**²⁷. Jej výsledky a odporúčania založené na dôkazoch tvoria jeden z nosných podkladových materiálov, z ktorých ÚSV ROS čerpal pri vypracovaní novej Konceptie.

Zásadnými podkladmi pri tvorbe novej Konceptie boli výstupy z materiálov, ktoré vytvorili MNO:

- strategické odporúčania celoštátnej konferencie občianskych organizácií **ORBIS CIVITATES**, ktorá sa konala v októbri 2019²⁸,

²³ Harmonogram prípravy novej Konceptie bol predstavený na zasadnutí Rady vlády SR pre MNO v marci 2019.

²⁴ Text výzvy bol uverejnený na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_kros_spravy&sprava=vyzva-na-zapojenie-sa-do-tvorby-novej-koncepcie-rozvoja-obcianskej-spolocnosti-na-roky-2021-2030.

²⁵ ÚSV ROS o tom informoval na stránke https://www.minv.sk/?ros_kros_spravy&sprava=vytvorenie-pracovnej-skupiny-zameranej-na-tvorbu-novej-koncepcie-rozvoja-obcianskej-spolocnosti-na-slovensku-na-roky-2021-2030.

²⁶ Bližšie informácie o projekte sú dostupné na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_vyskum.

²⁷ Analýza je uverejnená na stránke ÚSV ROS

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/vyskum_neziskoveho_sektora_a_obcianskej_spolocnosti/2020/ANALYZA_NP%20VYSKUM_17.12.2020_FINAL.pdf.

²⁸ Bližšie informácie o konferencii sú dostupné na stránke <https://orbiscivitates.sk/>.

- odporúčania **Krízového koordinačného štábu neziskového sektora** z mája 2020 – Príspevok MNO a občianskych iniciatív k riešeniu korona-krízy a Návrhy opatrení pre MNO v kontexte korona-krízy²⁹.

Pri tvorbe novej Koncepcie ÚSV ROS vychádzal tiež z vlastných materiálov, hlavne:

- z materiálov vytvorených na základe úloh jednotlivých akčných plánov Koncepcie, hlavne Analýza dotácií a štátnych fondov z pohľadu efektívnosti, transparentnosti a účelnosti a navrhnutí ich vyhodnotenie³⁰ a Analýza činnosti cirkví a náboženských spoločností, ktoré vykonávajú obdobné ako MNO³¹,
- z materiálov vytvorených na základe úloh z jednotlivých akčných plánov Iniciatívy pre otvorené vládnutie³², hlavne Analýza Modulu dotačných schém³³,
- z výstupov svojich ďalších eurofondových projektov – Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík³⁴ a Efektívne zapojenie občianskej spoločnosti do implementácie a monitorovania EŠIF zavádzaním participatívnych postupov³⁵.

Ďalšie odporúčania pre návrh novej Koncepcie sa opierajú o dokumenty:

- Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj³⁶,
- Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2020 - 2024³⁷,
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030³⁸,

Zosumarizovaním všetkých relevantných vstupov ÚSV ROS vypracoval **návrh Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2021 – 2030 s príslušným akčným plánom na roky 2021 – 2024**. K návrhu sa opakovane vyjadrovala pracovná skupina, Odborná projektová rada projektu Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti, ako aj Komora MNO pri Rade vlády pre MNO.

Na konci marca 2021 bolo uzavreté vnútorné pripomienkové konanie v rámci Ministerstva vnútra SR. Nasledovať budú ďalšie kroky (najmä predbežné pripomienkové konanie, medzirezortné pripomienkové konanie), spojené s predložením materiálu na rokovanie vlády tak, aby bol dodržaný termín 30. júna 2021.

²⁹ Oba materiály boli predložené Komorou MNO na rokovanie Rady vlády SR pre MNO dňa 22. júna 2020.

³⁰ Analýza je dostupná na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_financovanieMNO_spravy&sprava=existujuce-postupy-a-metodiky-poskytovania-dotacii-zo-statneho-rozpoctu-z-pohlada-efektivnosti-transparentnosti-a-ucelnosti.

³¹ Analýza je dostupná na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_vsetky-spravy&sprava=zverejnujeme-analyzu-stavu-ucelovych-zariadeni-cirkvi-a-nabozenskych-spolocnosti-a-dalsich-subjektov-zriadenych-cirkvami-a-nabozenskyimi-spolocnostami-ktore-vykonavaju-obdobne-cinnosti-ako-mno.

³² Podrobnejšie informácie o Iniciatíve pre otvorené vládnutie sú uverejnené na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_ogp.

³³ Analýza je dostupná na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_ogp_spravy&sprava=hodnotime-ake-informacie-poskytuje-modul-dotacnych-schem.

³⁴ Bližšie informácie o projekte sú dostupné na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_np_participacia.

³⁵ Bližšie informácie o projekte sú dostupné na stránke ÚSV ROS https://www.minv.sk/?ros_ptp_partnerstvo.

³⁶ Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj. Dostupné na: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>.

³⁷ Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/24756/1>.

³⁸ Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25655/1>.